

FÉNYKÉPÉSZETI LAPOK.

HAVI KÖZLÖNY.

VI. évfolyam.

10. szám.

Kolozsvár. Október. 1887.

SZERKESZTI ÉS KIADJA: VERESS FERENCZ.

A fényképészet aethetikája.

Irta: Dr. Sárffy Aladár.

(Folytatás.)

VI.

A „szép“ a fényképészetben.

Eddigi elmékedésünkéből tehát az tűnik ki, hogy a természetes naivság, a hű reproductio, élénké téve mérsékelt eszményítéssel. azok az eszközök, melyeknek segedelmével iparművészetünk körében a szépet, a tökéletest megvalósíthatjuk. Igaz ugyan, hogy szoros értelemben véve tökéletest nem adhatnak, mert ez jó formán felülhaladja erőnköt, a mi magában véve szintén szép lehet, producálhatunk. E tekintetben oroszánrész jut mindenekfölvött a műzslésen és aethetikai finom műérzéken alapuló állításnak, mely az alakokat csoportosítás szempontjából kedves és meglepő harmoniában tudja összeállítani. Ez a pont az, melyről részletesen alább fogunk szólni s ez az, a mi a szép sikerének legelső föltétele. Vannak a természetben képek, melyek önkényt kínálkoznak a levételre szépségüknél fogva, a mint ezt pl. a vadregényes tájak eléggé igazolják. Ámde itt a tapintatos érzékre van szükségünk, hogy ennek sugallatával a legérdekesebb pontot válaszszák ki. Az ily tájképek levételéhez mint általában minden fényképészeti productionál nagy segedelmünkre van az élettapasztalat, a világlátottság, az éber megfigyelés s a gondos tanulmány. Az anyag, a tárgy készen áll előttünk, csakis az alkalmas tér megválasztása függ tőlünk. Hány gyönyörű tájfényképet készítettek már Swájcz hófödte regényes tájairól, vagy az olasz tengerpart bájos vidékéről, melyek -- ha kivitelük is sikerült -- önkénytelenül lebbentik el ajkunkról szemlélésük alkalmával a szép jelzöt! Vagy ne menjünk oly nagyon messze: nézzük a hazai táj-

fényképezést. Divald Károly fényképei a felsőmagyarországi regényes tájakról, különösen a magas Tátráról (vizesés, lengyel nyereg, csorbai tó stb.) oly szépek, oly elragadók, hogy éppen nem esodálkozhatunk rajta, ha ezrével kelnek el s még a külföldre is elviszik a készítő művész hírét. — Vagy nézze meg valaki Veress Ferencnek — sokszerű alkotásai közt — erdélyi nagy tájfényképeit, melyeket a hatvanas években készített ezernyi nehézséggel küzdve és collodiumos lapokra: megigézve szemléli rajtuk a természet szépségét, a tájak változatos panorámáját és kellemes érzés fogja el lelkét, bámulva a művészt, ki a természet szépségét műfzléssel és lehetőleg tökéletesen tudta utánozni. Mióta emulsiós lapokat használhatunk, a viszonyok sokkal kedvezőbbek az ilyféle levételeknél is, mert láttuk lapunk több mellékletéből, hogy mily érdekes és mily szép pillanatképeket producálhatunk. Az első pillanatban érezzük szemlélésükkor az ideális vonás hatását, mert a természeti szép festői poésissal keverve és mérsékelten eszményítve sohasem tévesztheti el hatását azoknál, kik ez iparművészeti ág alkotásaiban és szépségében gyönyörködni tudnak.

Ily szép és csinos kivitelű fényképek szemlélése alkalmával oda képzeljük magunkat a lemásolt vidékre, bebarangoljuk a művészszel az elragadó tájakat, élvezzük a természet pompáját s gyönyörködünk a pazarul diszített vadregényes táj bérezeiben, mert a szép másolat kissé ideális színben feltüntetve, mit a correctül végzett munka okoz, költői merengésben ringatja lelkünket, mely a köznapi egyhangúságon felülemelkedett. Az ily fényképekre, főleg ha a kidolgozás is kifogástalan, méltán elmondhatjuk, hogy szépek, sőt lehetőleg tökéletesek is, az emberi alkotás korlátain belül.

Mit szóljunk az arczképezés köréből vett fényképekről? nem nagyobb fokban alkalmazható-e ezeknél az állítás körül nyilvánuló műérzék és ízlés, midőn tudjuk, hogy a feszes és szögletes állás a legszebb alakot is kiforgatja szépségéből?! Itt érvényesíthetjük, az élő alakok lefényképezésénél, azt a szépérzék, mely rá nyomja bélyegét a megkezdendő munka művészi körvonalaira éppen úgy, mint magának a szépműnek további kidolgozására. Ez a szépérzék kiterjed mindenre, figyelme szembeötlő már a forma megválasztásánál s az ezután következő minden ténykedésnél. Az eredmény, a kész fénykép, természetesen olyan lesz, a milyen volt készítő mesterének aesthetikai érzéke. Ritkán fordul elő olyan eset, hogy a szakjában gyakorlott és műérzékkel bíró fényképész ízléstelen, nem szép és aesthetikai visszatetszést ébresztő munkát bocsásson a közönség elé. Az már véreben és természetében van minden művészi munkával foglalkozó mesternek, hogy első sorban ő maga akar gyönyörködni jól sikerült művében. Igaz, hogy néha önmagát kritizálja meg,

saját alkotásában is szarvashibákat lát, de ha önhittség és elbizakodás nem vesztegeti meg ítéelésében, a művész első sorban maga érzi azt, hogy munkája szép-e, tökéletes-e és szerezhet-e a hozzá értőknek műélvezetet? Így állván a dolog, minden fényképész — ha nem kon-tárkodó — arra törekszik, hogy képei szépek s lehetőleg tökéletesek is legyenek. Ha van benne egy kis művészi ambitio, ha nem csupán a mindennapi falat megszerezhetése végett dolgozik, ha nem robot munkát végez, mely ihlettségének érzelmét egy pillanatra sem hevíti fel, hanem ha magában érzi, hogy neki a szép munka gyönyör s foglalkozása oly életezél, melyen műérzékével csüng: akkor alkotásai is szépek, sőt nem ritkán tökéletesek is lesznek.

Szép lehet már maga az élő alak, a modell melyről másolatot akarunk venni. Ahhoz azonban, hogy pl. egy híres női szépség a fényképen is szép legyen, nem elég a természethez hű másolat, hanem kívánatos még a finom érzék is, mely a másolatot is széppé, csinossá s hatásában is kellemessé tegye. Csakis a technikai és aesthetikai szépérzék producálhat szépet ily eredeti szép alakról a fényképeken, mert annak a szépségnek megbírálása, melyről most elmélkedünk, nem az eredeti alakot illeti, hanem magát a szoros értelemben vett fényképészeti munkát, habár tagadhatatlan, hogy egy szép nő alakja igen lényeges motivum arra, hogy a róla készített másolat is szép lehessen! E tekintetben sokan téves úton járnak a bírálatnál, mert mihelyt a lefényképezett alak eredeti szépségénél fogva nem bilincseli le érzéküket, magát a fényképészeti munkát sem az aesthetika szempontjából ítélik meg. Pedig van eset rá, hogy a modell szépségét s a fényképész működését nem egy és ugyanazon szemüvegen át kell nézni, mert akkor pl. a kevésbbé szép alakok fényképeiről sohasem mondhatnók el, hogy azok aesthetikailag is kifogástalan szép művek. A természettől eredetileg ajándékozott szépség, moiy adományképen az élőkép tulajdona, csak emelheti a fényképészeti munka szépségét, mert annak, mint egyéni szépségnek megbírálása már nem esik e szak mértéke alá. Szét kell választani e kettőt: az eredeti alakot s a szakmunkát, külön ítélni meg mind a kettőt s ha a munka becses vagyis aesthetikailag véve értéke szembetűnő, szépérzékünk meglelégedéssel szemléli rajta a művész kezének nyomait s megtaláljuk azt, a mit keresünk: a fényképészeti szépet!

Lehet egy alak — hogy ne mondjuk — rútt, vagy közönséges, ugyanennek fényképmása ellenben kifogástalanul szép, találó és izlésses. S viszont lehet egy szép s eszményi alak másolata nagyon is elhamarkodott vásári munka, minden művészi alkotás nélkül; de viszont lehet a róla készített fénykép még eszményibb s tökéletesebb szépség az eredetinel. A rúttat lehetőleg széppé tehetjük finom

retouche-sal és gondos kidolgozással, ha kissé hízkelve eszményítünk; a szépet közönségesé formálhatjuk felszínes, darabos retouche-sal és elhamarkodott munkával. Ha e sokféle változat közt a mellékkörülmények találóan összevágók, segédeszközeink lehetőleg hibátlanok, műérzékünk ép, ízlésünk egészséges, szépérzékünk gyakorlott s phantasiánk költőileg művelt: úgy e sokféle kedvező körülmény befolyása alatt alkotásunk sem lehet más, mint fényképészetileg szép és tökéletes productio.

Vizsgálódásunk eredményeként tehát most már kimondhatjuk, hogy a fényképészeti szép nem egyéb, mint olyan műalkotás, mely a hű másolaton kívül az aesthetikai szépet is megvalósítani törekszik!

(Folyt. köv.)

A gelatine-emulsió-eljárás műkedvelők részére.

(Többek nyomán).

(Folytatás.)

Második rész.

A positiv-képek készítése.

Czim alatt a közönséges tojásfehéres papirosra készült képek eljárásán kívül minden eddig gyakorlatban levőt közlünk, hogy az amateur ne csak ismerhesse azokat, hanem ha tetszik s módjában van: rendre megkísérelhesse, megkedvelvén, gyakorolhassa és esetleg benne javításokat is tehessen.

I. Albuminos-ezüstözött papirosra közönséges módon így készítjük a positiv-képeket: Az albuminos papirost gyárilag készítvén, tetszés szerinti színben rendelhetjük meg. Akármilyféle színűhöz egyenlő arányban oldott ezüstfürdő szükséges, azaz: tizszázalékos. Tehát 10 rész légenysavas ezüstéleget 100 rész lepárált vízben oldunk. Ez oldatnak közömbösnek kell lenni, s ezért lakmus-papirossal kémleljük, s ha savanyúságra mutat: tömény szénsavas natron oldatból annyit csepegtetünk hozzá, míg, fölrázzván, kevés szénsavas ezüst csapadék nem támad, mely csakhamar fenékre ülepedik. Itt helyén találjuk megjegyezni, hogy a kék színű kémlelő papiros savanyú oldatokban vörös színre, a piros kémlelő papiros pedig égvényes oldatokban kék színűre változik át. A lakmus-papirosokat jó ha — 1 cm. — keskeny szeletekre vagdaljuk s kémlelés előtt lepárált vízben kissé megnyirkosítjuk, mert ekkor gyenge reactionál is sokkal érzékenyebbek. Az ezüstfürdőben e szénsavas ezüst ülepedék idővel lassanként feloldódik a szerint, a mint az ezüstfürdő megint mindinkább megsavanyodik. Ezért szükséges azután előbbeni állapotába

visszahelyezzünk azzal, hogy közömbös töményszénsavas natront addig csöpögtetünk bele, míg ismét kevés szénsavasezüst csapadék nem támad. Ily eljárással mindig egyenlő jó minőségű ezüsfürdők lehet, ha e mellett minden használat után annyi új ezüstoldattal pótoljuk, mint a mennyi ezüstöt a papirosok fűrésztés közben magokba kebeleztek, a chlorezüst alakulására. Egy iv papirost tehát két ellenkező szögleténél fogva a tiszta, lapos tálczába töltött ezüsfürdő felületére lassan úgy hocsátjuk le ügyelve, hogy a papiros és folyadék között léghólyag ne támadhasson, sem pedig az ezüsfürdőből a papiros hátára egy csöpp se folyhassék. Ez megtörténvén, a papirost egyik s azután a másik szögleténél fogva — tiszta faszálka segedelmével — félig fölemeljük, hogy a netalán támadott léghólyagot a faszálkával kipattintván, elenyészteszük. E műveletet azért kell lehető gyorsan végeznünk, mert a papirosnak egy percnél több ideig maradni az ezüst fürdön nem jó. És pedig azért nem jó, mert nemcsak az ezüstoldat — a papirosba keresztül hatván — tulontúl gyengül meg, hanem a papirosra készült képek annál bágyadtabb fényűek lesznek, minél több ideig hagyatott a papiros az ezüsfürdön. A tapasztalat megmutatta, hogy usztatás közben, minden iv papiros 2 gramm ezüstnitrátot és 10 ccm-ernél valamivel kevesebb vizet fogyaszt el az ezüsfürdőből. Ezért tehát ily arányú ezüstoldatot kell előre tartanunk, s minden iv papiros fűrésztése után az ezüsfürdőt megerősítnünk, különösen akkor, ha egyszerre sok papirost kell fűrésztelnünk. Egy — három iv közben nem, csak utólagosan szükséges az ezüsfürdő megerősítése.

A papirost egy percnyi ideig való usztatása után egyik szögleténél fogva úgy emeljük föl lassan, hogy színével, nedves felével nem lefele, hanem kifele göngyölödjék és két széle találkozáván, egymásra ne csuszhasson; mert különben a papiros hátulja könnyen elpecséteződne; ezután száradásra üveg- vagy fakapocscsal mereven megfeszített galandra csiptetjük. Ha egyenletes lassúsággal emeljük fel az ezüsfürdőről a papirost: erről utóbb egy csöpp ezüstoldat sem maradhat hátra; melyet különben koczkákba szeldelt itatós papirossal kel-lene felfognunk az ezüstös papiros alsó szögletjére való illesztéssel.

A száradásra való hely legalább R. sz. 15° meleg legyen és elegendő sötét: ennél sokkal melegebb helyen a papiros egyenetlenül száradván, nemcsak rücskös lesz, hanem az ezüst albumin réteg finom repedéseket is kap s élénk-telen képeket nyernénk.

Ha a papirost ezüstözés előtt nagyon száraz és meleg helyen tartjuk: fűrésztés közben a chlorezüst nehezen alakulhat rajta és száradáskor az ezüst-oldat sűrű csöppekben összegyűledezvén, sötét pecsétés képeket nyernénk; ezért jó, ha a papirost fűrésztés előtt egy-két órával előbb nyirkos helyre teszszük.

Mikor a papirosok már csaknem egészen kiszáradtak, tiszta kézzel összehajtogatjuk s a szükséges nagyságokra felvagdaltván, oly tiszta itatós papirosból kötött könyv lapjai közé teszszük, melyet összekötése előtt előbb töményszénsavas natron-oldatban mártván, jól kiszáritottunk. Az ezüstözött papiros így hűvös száraz helyen három napon keresztül is megmarad elsárgulás nélkül,

különben nem, hanem mindennap reggelén, az előadott módon, annyi papirost kell előkészítnünk, a mennyit azon a nap éppen elfogyaszthatunk.

Most tehát elővesszük a másolni való negatív-képet s oly üveglapfenékű sajtóba teszszük, melynek két leszorítója lévén, akármelyik felől megnézhetjük a negatívra tett papirosan fejlődő pozitív-képet. Hogy a pozitív-kép a világosságon mennyi ideig készül el? meghatározni teljes lehetetlen; mert ez nemcsak a világosság erejétől, hanem a negatív-kép tulajdonságától függ. A pozitív-kép teljes kifejttségének meghatározására kevés gyakorlottság kívántatik: hogy a készen előállított pozitív-képnek milyen erejűnek kell lenni, mindenkinek tudnia szükséges; tehát egy-két árnyalattal azért kell sötétebbre másolnunk, mert a kép a natron hyposulfit-rögzítőben csaknem éppen annyit gyengül.

A képeket rögzítés előtt ovnunk kell a nagy világosságtól, különben a tiszta fehér helyek elszürkülnének rajtok és másolás közben is, mikor a kép fejlődését meg-megnézegetjük, ezt mindig csak homályos helyen tegyük; a sok nézegetés után az egész kép elbarnulván lapos, élénktelen képekhez jutnánk. A rögzítetlen képeket a mint a sajtóból kivettük, jó ha a fentebb említett könyvbe gyűjtjük össze, melyben esetleg más napig is elállnak változás nélkül, száraz s hűvös helyen.

A képeket — homályos helyen, hol legalább R. sz. 15° meleg legyen — mennyiségének megfelelő nagy, tiszta vizet tartalmazó tálczába mártjuk egyen kint, s addig borítgatjuk le s fel, míg a képen támadott léghőlyagok el nem enyésznek, vagyis míg a kép eléggé át nem ázott. Mikor az utolsó képpel is így elbántunk: a tálczából egy-két perczig libegtetés után a vizet külön edénybe le töltvén, más tiszta vizet adunk rá s a tálczát 3—4 perczig libegtetjük; e műveletet 4—5-ször ismételjük, míg a képekre töltött víz — ha kemény vala — az elein támadott fehér csapadékból (chlomezüsttől) teljesen meg nem tisztul. A képekről, különösen a két első vizet azért kell külön edénybe letölteni, hogy a vízben még szabadon levő ezüstoldatot sósav hozzáadásával chlomezüstté változtatván, fenékre szállhasson s idővel, meggyűlvén, megint légenyavas ezüst-élegé lehessen átdolgozni.

A rögzítetlen képek szorgalmas kimosása lényeges munka, melyet felületesen végezve kelletlenül nemcsak több arany kifogy a színező oldatból, hanem a képek színe is egyenetlenül üt ki a szerint; a mily arányban valának a szabad ezüsttől mentesítve a mosással. Ha a képeket nem az előadott szabály szerint egyenkint és forgatva mártjuk, hanem egymásután csak könnyedén dobjuk a vízbe s ekkor ha a víz lágy, a képeken levő szabad ezüstből chlomezüst nem támad, hanem feloszlik; s ha a hely nem elegendőleg árryékolt: mielőtt minden képet bemártottunk volna, a víz megbarnul s e barnulás a képek tisztaságára is annál rosszabb hatással van, minél több kép gyűl egymás hátára össze, s a tálczát nem libegtetjük. Az ily hanyagul kimosott képek azután nehezen és egyenetlenül színeződnek.

Ha pedig a mosóvíz kemény és a képek nem elég gyorsan mozgattatnak benne, hanem egymáson, ha csak kevés ideig feküdnének is: a fölös ezüst a

képekről chlorezüstképpen nem szabadúlhat meg gyorsan, hanem a képeken tapadva marad, mely az aranyoldatban szivárványszerű kisebb-nagyobb foltokat okoz.

A jól kimosott képek színezéséhez foghatunk már, melyhez a sokféle módon készíthető aranyoldat közül néhány ismertebbet közlünk.

1. 1000 gramm lepárált vízben

26 „ phosphorsavas natron és

0.4 „ tiszta chlormeszet oldunk, s egy más edényben

100 „ lepárált vízben

0.13 „ chloraranyat. Miután mind a kettő főloldódott:

az utóbbit az elsőbe folytonos kavarás közben vegyítjük kevesenként. Ez oldat a képeknek biborbarna színt ad. Így a mint van, egyszerre sok kép színezéshez való; de a kinek egyszerre csak néhány képe van, az úgy tegyen, hogy ne elegyítse össze a két oldatot, hanem tartsa külön s mind a kettőből a képek mennyisége szerinti arányban többet vagy kevesebbet vegyítsen színezés előtt egy-két órával hamarabb, midőn az első oldatot kimérés előtt jól fel kell zavarnunk. Ámde azt is tudnunk kellene hozzávetőleg, hogy — valamint az ezüstoffúdnél, úgy itt is — ha a színezni való pozitív-képek egy iv nagyságot tennének összesen: mennyi aranyoldatot szükséges — az első oldat bizonyos mennyiségéhez — vegyítnünk? Egy közönséges iv nagyságú papirosból készült pozitív-képek legfőntebb 0.025 gr. chloraranyat igényelnek; tehát az 1 : 100 arányú chlorarany oldatból 25 cemetert kell vennünk. Chlorarany-káliumból pedig csaknem 325 cemeternyre volna szükség az arany kevés tartalma miatt, de különben is mindig inkább csak a valódi chloraranyat ajánlhatjuk színező oldatok készítéséhez.

(Folyt. köv.)

Veress Ferencz.

Levél a szerkesztőhöz Amerikából

Washington D. C. szept. 4. 1887.

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Folytatom leírásomat ott, a hol a multkor elhagytam, az itteni áfrikai fajnál.

A hatvan milliónyi lakosságban, mi az egy. áll. népességét teszi, hat millió áfrikai származású van. Mint tudva van: a district of Columbia 10 angol négyszög mértföldnyi terület, mely e század elején Virginia és Maryland tartományokból lett kihalítva, mint az egy. áll. központi kormánya területe. Így e tájban 1619 körül lett meghonosítva a rabszolgaság és 1860-ban még Virginia tartományban hivatalos kimutatás szerint nem kevesebb mint 490,865 rabszolga volt. Jelenleg pedig 631,616 áfrikai származású van, a mi Virginia összes lakosságához mérve (1.512,565) mindenestre jelentékeny szám.

Ezek ugyan még csak 22 éve, hogy szabadságukat élvezik, de pótolva vannak a maguk és apáik rabszolga voltukért azzal, hogy egyszerre a világ legszabadabb törvényt ösmerő nép polgáraivá lettek. Ezt ők most élvezik és igénylik is minden tekintetben. Ott van már a volt rabszolga a legmagasabb állami hivatalokban is. Minden néven nevezendő foglalkozásban megtaláljuk egy-egy fekete úttörőjüket. Főfoglalkozások a földművelés. A városokban meg a pinczérkedés, háziúlet körüli mindenés és ló körüli szolgálat. A fekete nők itt a mi fehér cselédeinket pótolják. Meglepő az idegenre látni fekete dajkát fehér gyermekeknél. De a piczinke mit sem látszik törödni a színkülönbséggel. A fekete szenvedélye az utánzás. És pedig a fehérek előkelőbbjeit szeretik utánozni modorukban, beszédükben és viseletben. Nők és férfiak egyaránt. Sokszor comicus ez utánzási szenvedély. A fényképésznek ez gyakran okoz kellemetlenséget, mert utánozni akarják a színészek állásait is a camera előtt. Egy fekete kisasszony műtermemben mintául választott egy úgy nevezett Rembrandt-fejet és mikor figyelmeztettem, hogy az ő színe nagyon sötét ahhoz a világitáshoz, mintegy megsértődve felelt, hogy hát nem is akar ő fehér lenni. Kétfélet vettem róla és ő biz csak azt választotta, a hol legfehérebbnek látszott. De nemesak a szín az, mi különb kezelést igényel az afrikaiak levételénél. A szemek sokszor nagyon kiállók és korom feketék. Itt a főfény és reflex igen ovatos kezelést kíván, mert könnyen megeshetik, hogy éppen a szemek közepére esvén a főfény, a reflexxel úgy összeolvad, hogy vaknak látszik emberünk. Máskor meg ellenkezőleg a koromfekete szemben világos kékes-zöld a szemök és a szemfehérrel, mely kissé sárgás színű, igen könnyen összeolvad.

A fekete hölgyek kitalálták annak a módját, hogy lehetnek fehérek fényképükön, a nélkül hogy a retoucheur ügyességétől és jóakaratótól függjenek. Ugyanis berizsporozzák arcukat olyannyira, hogy azután bizon fehérek. Hanem nehéz ám ilyenkor a fényképezőnek a nevetést visszatartani, mert ilyenek azután igazi Circus clown-hoz hasonlítanak. Fehér ruhába öltözött fekete a legnehezebb a fényképezésre. Ez pedig a leggyakoribb a gyermekekkel, a kiket már csak úgy vaktába kell levevni és nem is igen lehet rizsporozni.

A fehér és fekete faj keresztezéséből mindég világosabb bőrűek lesznek, úgy hogy vannak oly fehér bőrű afrikai származásúak, hogy alig lehet megkülönböztetni az európaítól. A néger cselédek megkövetelik a legjobb bánásmódot és a legkisebb kiszidásért készek ott hagyni gazdájukat. Pedig bizon gyakran fordul elő ok a kiszidásra, a miért is leginkább cserélik állásaikat. A legnagyobb mérvű türelemmel kell velök bánni, máskülönbben minden héten új szolgád van. Ha egyfélélt kell tennie egész nap, arra ő legjobb, noha a huzáshalasztásban ekkor is mesterek. A mint a német mondja „hosszú ujjok“ is van és mindig tagadják, még ha be is bizonyul. Nagyon szokása a feketéknek borotvát maguknál hordani, a mit szükséges vagy alkalmas esetben másra is használnak, mint borotválásra.

Ha vallásos, úgy nagyon buzgó a néger. Többnyire baptista vallásúak. Ezeknél a kereszteleés felnött korban megy végbe. Vízbe lesz kétszer bemerítve,

legény, leány ruhástól, mindenestől. De a mi legtöbb bizonyosága vallási buzgó-
ságuknak az, hogy télvíz idején is, mikor bizony ugyancsak kell vakbuzgóság
egy jéghideg fürdésre, csak annyian veszik igénybe e módját lelkök megtisz-
tulásának, mint akár nyáron. Ezt a kereszteleési fürdést leginkább a folyóba
viszik véghez a nagy közönség láttára, a mely ugyancsak jókat kaczag a meg-
keresztelt vaczogásán. A megkeresztelt pedig erősen allítja, hogy ott a víz
alatt ő Krisztust látta. Újabban már vannak nagy keresztelő medenczék a bab-
tista templomokban, a hol alkalmasabban vihetik véghez a szükséges kétszeri
alámerítést.

A néger igen szeret clubot, egyesületet alakítani, különösen olyat, a hol
felcizcomázhatja magát. Katonai privát militia-féle egyletek roppant számmal
vannak. Az ilyeneknél persze már a közlegényeknél hatalmasan fénylik a sok
arany paszománt, hát még a feljebb valók! csupa aranyos disz fedi egész öl-
tözetöket. Ezért aztán a lehető gyakrabban rendeznek körmeneteket a város
népesebb utcáin, fület hasító trombita-dobszóval a fekete leányok nagy öröme.

No de ez mind csak 22 évi mivelődés és az is csak gyenge eszközökkel,
a miért inkább önmivelődésnek nevezhetnők. Azelőtt rabszolga korokban ritka
volt egy köztök, ki tudott írni-olvasni. Most meg már jó nagy része ebben is
gyakorlott. Bizon mindent összevetve dicséretére válik az egy. áll. néger faj-
nak az a fokú mivelődés, a melyen ma állnak és bizonyosra lehet venni, hogy
a jövő generatio már vetélkedhetik a fehérekkel. A feketék koponyája kétszer
olyan vastag, mint a fehére — és így persze annyival kevesebb az agyveleje!
azt mondják — de én láttam már számos oly négert, ki jóval felül áll a kö-
zönséges eszű fehéren.

A harmadik faj, melylyel itt találkozhatunk, az Indiánus faj, mely most
már, tömegesen csak messze nyugati tartományokban található. Ők voltak a
földrészt valódi urai! a mely jogérzetből kiindulva gyűlölnék minden egyéb fajt,
mely lakja szittya-homukat ez újabb korban. Bárha ez is ma már csak olyan
gyűlölet, mint az érzékeny lemezen exponált kép, mielőtt elő lesz idézve —
láthatatlan!

(Folyt. köv.)

Kitünően tisztelője
Ketskéméthy Mihály
fényképész.

**A vörös és bíborszínű chlor-, brom- és jodezüst-
ről, a heicchromiáról s a lappangó képről.**

Carey Lea tól.

Első rész.

(Folytatás.)

Különböző fémoxydulok hatása az ezüstélegre.

Hogyha vaséleccset szénsavas kalival verünk le és ezüstéleget teszünk hozzá,
vagy a mi egyre megy, ha kénsavas vasoxydulhoz fölös mennyiségű szénsavas
kalit adunk s erre ezüstnitrát-oldatot töltünk: ekkor a szénsavas kalitól kivá-

lasztott ezüstéleg részben reducálódik és HCl -el kezelve, veres chlorezüstet alkot, melynek színélénksége bizonyos határon belül az ezüstéleg redukálásának fokától függ.

Hogy ha kénsavas manganélecs oldatát hasonló módon fölös mennyiségű szénsavas kalival kezelünk és azután ezüstoldatot adunk hozzá: akkor hasonló reakciót kapunk, csakhogy ez sokkal gyöngébb s hozzá meleg szükségeltetik.

Chromoxydullal a hatás még gyöngébb, de észrevehető. Cobaltoxydullal a meleg igénybevételével és hosszú behatás nélkül — a reactio — alig vehető észre.

A vaschlorid hatása a színezüstre.

Már régóta ismeretes dolog, hogy vaschlorid az ezüstöt megfeketíti és tankönyvekben e hatást mint a chlorür előállítására való módot adták elő, melyre pedig éppenséggel nem alkalmas. A vaschlorid oly hatással van az ezüstre, inilyennel az alchlorosavas natron, csak hogy nem oly gyorsan. Alchlorosavas natronnal néhány óra alatt a hatás be van fejezve; holott vaschloriddal egy vagy két nap szükséges, hogy a termény megszűnjék meleg, hígított légenyssavval ezüstöt kiválasztani. Mind a két esetben a hatás annyiban látszik egymással megegyezni, hogy a művelet végén nem marad chlorür, mely normalis chlorezüsthez kötve ne volna.

Hideg behatás mellett a termény (productum) sötét biborfekete. Ha sok órán keresztül meleget alkalmazunk, ekkor a vaschlorid megtámadhatja a biborszinű sötét és lassan chlorezüstté változtatja át. 60 órán keresztül C sz. 100° hőben és erős, fölös mennyiségben tartott oldattal a szín lassanként világos vörössé s végre mocskos pirossas szürkévé változik. Tiszta fehéret — mint a milyet királyvízzel lehetett — ez úton nem állíthatunk elő.

Hogy a hatás folyamatját jól megfigyelhessem, leveréssel létrejött finom porszerű ezüstre vaschlorid töményoldatát 4 perczig engedtem behatni, s ezután új oldatot — mindig nagy fölöslegben — ugyan annyi ideig. Vegyelemzés útján kitént, hogy a behatásnak e mozzanatában az anyag következő elemeket tartalmazott:

Ezüstöt — vegyelemzés szerint —	76.07
Chlort — számítás szerint —	23.93

Föltéve, hogy az egész ezüst össze volt kötve a chlorral, akkor az anyag következő összetételű volna:

Chlorezüst	92.49
Ezüstchlorür	7.51.

De valószínűleg nem úgy volt; majdnem bizonyos, hogy szabad ezüst is vala jelen, melynek következtében ezüstchlorür is kisebb mennyiségben.

Egy más kísérlet, melyet ismételten meleg sávval kezeltem, míg nem a szabad ezüst minden nyoma eltűnt: 1.52% ezüstchlorürt tartalmazott, s színére nézve biborpiros vala. Egy más, hasonlóképpen kezelt kísérlet tartalma pedig 7.3% ezüstchlorid volt.

Légenysav hatása ezüstchlorürre.

Ha újonnan levert s még nedves ezüstchlorüröt légenysavval kezelünk: veres gőz fejlődése közben pezsgés támad; midőn a photo-chlorezüst erős piros színe is tüstént mutatkozik s erre a hatás megszűnik. Hogy piros s nem fehér chlorezüst fejlődik, teljesen következetes, mert ha chlorezüst ezüstchlorür jelenlétében jön létre: mindig többé-kevésbé összekötetes származik.

A folyamat következő okból érdekes: Az előbb fejlődött chlorezüst mellett a fejlődés pillanatában minden, még szét nem bontott ezüstchlorür is jelen van. Ez utóbbi minden egyes chlorezüsttel vegyületbe lépő része ez által a légenysav hatásától elvonatik. Ebből azt lehetne következtetni, hogy ez eljárás azoknak egyike, melyek oly terményt adnak, mely az ezüstchlorür legnagyobb mennyiségét tartalmazza; ámde az elenizés azt mutatja, hogy többféle kísérlet egymástól nagyon különbözött: az analizáltak közül egyik 8.62% ezüstchlorür, a másik 6.56 és a harmadik 1.96%-ot tartalmazott. A vegyelemzés ily anyagoknál tehát csak arra szorítkozhatik, hogy határt jelöljön, melyen belül azok változnak. A légenysavval való kezelés után hátramaradó ezüstchlorür mennyisége részben a sav erőssége és behatásának időtartamától függ, részben pedig, bizonyos fokban, változásoktól: az anyag saját változási képességétől is. E kísérletek rózsaszín és biborszín közt váltakoztak.

Akarmelyik kísérlet színe mindig világosabb lesz, ha belőle légenysavval folytatott főzéssel ezüstchlorüröt vonunk el. De különböző kísérletek összehasonlításánál — különösen különböző eljárások szerint előállítottaknál — meg épenséggel nem következik, hogy a legsötétebb színű az volna, melynek legnagyobb chlorür tartalma van. Alchlorosavas nátronnal kezelt ezüstchlorür a photo-chlorezüst biborszínű alakját adja. Egy ily módon kezelt próbának ezüstchlorürtartalma 2.57% vala.

Rézchlorid hatása ezüstre.

Hogy ha színezüstöt rézchlorid hatása alá vetünk, vagy a mely ugyan egy eredményre vezet, rézvitriol és salamiak keverék hatásának: oly hatás áll be, mely nagyon hasonlít ahhoz, melyet vaschloriddal idéztünk elő; csak hogy sokkal erősebb és az alakult piros ezüstchlorid gyakrabban világosabb színű, ámbár e tekintetben sok változása van. Éppen mint a vaschloridnál, a rézchlorid hatása is némely könyvben mint szer szerepel az ezüstchlorid előállítására, ámbár e célra éppen oly kevésbé alkalmas, mint a vassó.

Mint eljárás veres ezüstchlorid előállítására nem ajánlható. Nehéz a rezet egészen eltávolítani. Egy vegyelemezett próba fehér chlorezüstből és 6.28% ezüstchlorürből állott.

Chlorürök hatása ezüstoldatokra.

Rézchlorür. Ezüstnitrát nagyon hígított oldatát rézchlorürre öntvén, tömeges fekete por jön létre; mely hígított légenysavval főzve piros színt vált, miközben a sav kevés vagy éppen semmi ezüstöt sem von el.

Vaschlorür. Ha ezüstnitrátot kevés fölös ammoniákban oldunk föl, s ez oldatot erős vaschlorid oldatba töltjük, csapadék támad, mely kénsavval mosva a termény biborbarna, hígított légenysavval főzve világosabb színű lesz; és megtudtam, hogy 4.26% ezüstchloridot tartalmazott.

(Folyt. köv.)

A napfogyatkozásról.

A folyó év augusztus 19-ki napfogyatkozás megfigyelésének eredményéről tudósítások érkeztek Oroszországba Pétervárra az egyes állomásokról. Az eredmény több megfigyelési állomáson — éppen mint Németországban — csaknem semmi vala; némelyiken azonban meglehetősen kedvező, de a legelőbben kielégítő. Jenisseisk tartományban levő Kresnojavskban kitűnően sikerült a corona képe. Irbitban a teljes napfogyatkozás rendkívüli kedvező időjárás mellett 8 óra 44 perczkor kezdődött és $1\frac{1}{2}$ perczig tartott. Legszerencésebb lehetett Stangewitsch tanár Belgrádból Petrowskban, ki a spectrumban a corona zöld vonalát látta és lefényképezte, úgy szintén Konowitsch tanár Odessából, ki a teljes spectrumot megfigyelte. Gagarin herczegnek Karatschow faluban, 23 werstnyire Sawidowótól sikerült a corona levétele a teljes napfogyatkozás alatt. A kép kicsiny ugyan, de éles és nagyítható. Ott, a hol a napnak újból elő kell tűnnie, világos foltocska, a tálsó oldalon sötét hasítás vehető észre. A corona átmérője két akkora, mint a hold átmérője, a sugártakaró várakozás felül nagy. Lewitzki, pétervári fényképész Twerben a háromrészben elsötétedett napnak kitűnő képét $\frac{1}{250}$ mp. alatt fényképezte le.

Eddig tart a „Photogr. Archiv“ 581-ik füzetében levő tudósítás, ennek kiegészítésére lássuk most Vogel tanár a „Photogr. Notizen“ 273-ik füzetében tett közleményét:

A csillagászati tűnemény, mely az egész északi Európát bizonyos izgatottságba hozta, elmúlt. Azóta az újságok már hirt adtak a megfigyelés nem igen örvendetes eredményéről. Mintha az egész európai fogyatkozási zónán felhőfátyol lett volna áthuzva, mely csak imitt-amott lebbent el keveset, hogy a főpillanatot vagyis a tűnemény teljességét többé-kevésbé tökéletesen látni engedje.

Úgy tetszik, csak Sziberiában volt az ég tiszta. Ott, mint hallom, a coronát sokszor levették.

A kíváncsiak legnagyobb tömege — kik a tűneményt látni akartak — Twerben a moszkvai-pétervári vasút mellett gyült össze. Oda érkeztek ezerek az említett városokból és sok csillagász is, kik aztán az egyszerű fogyatkozás helyett kettőst kaptak; lévén a nap a holdtól és ezek sűrű felegekkel eltakarva.

Mendeljeff tanár merész kísérletet tett a felhőtakarót áttörni, azaz léggömbbel föléje emelkedni. Csakhogy a kísérlet kellőképpen előkészítve nem volt; a léggömb csak néhány perczcel a napfogyatkozás megkezdése előtt emelkedett fel s mikorára a felhőkön keresztül tört, a tulajdonképeni tudományos

megfigyelésről már szó sem lehetett. Az ily kísérlet keresztülvitele a nyugtalan gömbön különben is nehézségekbe ütközne. De kétségtelen, hogy ezt hasonló időjárás mellett jövőben is meg fogják kísérteni, mikor a pillanattényképezés talán eredményhez vezethet, mint a hogy Jurgewetzben a tűneményről csakugyan moment-fényképet készítettek.

Már az előbbi levelemben megírtam, hogy az időjárás azon a Wolga melletti állomáson sem volt jobb, melyekre én Niesten és Belopolsky tanárokkal és dr. Sternberggel Moskvából és Tscherbakoff tanárral Nischni-Novgorodból érkeztem, és hogy reményeink napról napra fogytak, főleg a napfogyatkozás előestéjén a mikor az úgy is mélyen leszállt légmérő még 3 mm.-re esett.

Nagy czelokat tűztünk volt ki. A coronát közönséges és ortochromaticus lapokkal egyszerre akartuk levenni, sőt még spectrumját is mindkét fajta lapon leakartuk fényképezni, mihez pedig majd 100 annyi világosság szükséges, mint a corona közönséges levételéhez.

Ez derült ég mellett könnyű lett volna. Úgy Belopolsky mint Niesten egy-egy 4-szeres kamarát, azaz 4 objectivval ellátottat hozott volt magával, mely távcső tengelyéhez vala erősítve. Tehát egyszerre nyolcz képet lehetett volna csinálni. Azonkívül a napfogyatkozás napjára a hírnévnek örvendő nischni-novgorodi fényképész Karelin is kitűnő Ross-féle 6" portrait-objectivval és nagy kamerával oda érkezett. Ehhez még két spectograph is járult.

Tehát sem gépekben, sem a jó akaratban hiány nem volt.

De a fogyatkozás reggelén az ég, mint az előtte való reggeleken is be volt borulva. Egy felhőréteg helyett kettő is volt. De szerencsére imitt-amott lazább vala és az alsóbb réteg mozgásakor a nap néha felismerhető volt, a nélkül azonban, hogy fekete üvegre szükség lett volna.

Csakhamar ama tudatra jöttünk, hogy ily körülmények mellett jobb lesz, a levételek egy részéről lemondani s inkább csak néhányat, valamivel hosszabb exponálási idővel megkísérteni. Csak Karelin szándékozott momentképet készíteni, reménye annál nagyobb volt, minthogy neki 14 nappal azelőtt a holdfogyatkozás levétele $\frac{1}{60}$ mp. alatt, tehát moment-fényképezéssel sikerült vala.

A teljes fogyatkozás közeledett. A sarlója mind keskenyebb és keskenyebb lett; egyszerre egészen elaludt és ezzel a megfigyelési helyünk körül összesereglett nagy tömeg beszélgetése is megszűnt. Az emberek keresztet vetettek. Ezalatt expositiónkat megkezdettük. A fogyatkozás első percének néhány világos mozzanata volt, a mikor a tűnemény felhőhézagok közt tisztábban vala észrevehető. A nap felső jobb szélén 3 protuberanzot láttam meg, továbbá a chromosphaerát és a corona egy részét, mely megfigyelésünk főtárgya vala. Rövid időre a nap délkeleti széle kiderült, a mikor a corona sugárai messzire lövelődtek; de ekkor sűrű fellegek közeledvén, melyek a fogyatkozás második percében mind szaporodtak úgy, hogy nekünk fényképészeknek kevés reményünk maradt. Az egész fogyatkozás 2 p. 27"-ig tartott. Befejezése előtt objectivainkat gyorsan bezártuk. Ezalatt a világosság akkora volt, hogy jegyző-

könyvemem a szabadban nem kis megeröltetéssel olvashattam el. Holdtölte világosságára becsültem.

Amde tényleg talán mégis nagyobb volt, mert Karelin egy euryszkopos kamarába a napfogyatkozás alatt egy gyári épületet állított be, és meglehetősen jól megvilágított képet kapott. Már pedig a fiám holdfény mellett építészeti léveltelhez 2 óráig euryszkoppal exponált, míg a teljes napfogyatkozásnál 2 p 23 mp. elegendő volt. E szerint a világosság körülbelül 48 akkora, mint holdtőlénél. Igaz ugyan, hogy itt nemcsak a corona és a protuberanzok világossága hat, hanem azon világosság is, mely a sötétségi rayonon kívül eső megvilágított levegőből reflektálódik.

Az első lap előidézése kevés reménnyel kecsgetett. Karelin tanácsára oly előfűrdőt használtunk, melynek ő a holdfogyatkozásnál kitűnő eredményt köszönhetett; ez áll: 150 rész vízből, 5 csepp 1 : 200 higanychloridoldat- és 1 csepp tömény natron hyposulfidból.

Ebben a lapot 30 – 60 m. perczig kell fürösztetni, ezután jól lemosni és előidézni. Karelin szerint e fűrdő a lapokat nyolczszorta érzékenyebbé teszi. Hogy ez valóban így van: kísérletek fogják megmutatni. Mindenesetre annyi bizonyos, hogy a vele idézett lapok képet adtak, sőt még Karelin pillanatlapjaira is, melyet a protuberanzokat mind, s a corona egy részét is mutatják és ez több vala, mint a mennyit az idő mostohasága miatt várhattunk volna.

Közli Szilágyi B. Károly.

Vajjon nagy szerénytelenséget követtünk-e el, midőn azt jegyezzük meg, hogy a Karelinéi ajánlott előfűrdő eredetileg tőlünk származott? Ez állításunk mellett eléggé bizonyít a „Photogr. Archiv“ 1885-ki tolyamának 518-ik füzete 16 ik oldala, melyen az egész eljárást közöltük legelsőbben. Ebből azután nemcsak európai, hanem az amerikai lapok is átvették, s az oldatok arányját pontosan megtartották ugyan, de a feltaláló nevéből — a St. Franciscoi szaklap után — a habanai „Buletino Fopografico“ már Cerres-t csinált. Szerk.

V E G Y E S E K.

A kolozsvári napfogyatkozásról. Mely szept. 22-ikén délután 5 óra 28 perczkor vala a mi teljes szomorúságunkra, midőn hetek előtt megkezdett készülődésünk s tanulmányunk kárba ment: a nap elborul s városunkba dicső királyunk kiválóan díszes bevonulását nem fényképezhettük le. Ily képek készítésére nem anyagi haszon sarkalt minket, hanem az a hő vágy, hogy lapunkhoz egy maradandó s örökké becses emléket csatolhassunk. E nagy kárunkat semmi sem pótolhatja; vigasztalásunk sem lehet semmiben. Ez alkalommal mutathattuk volna meg e téren való ismeretünket, jártasságunkat. A helybeli vásárok alkalmával nyüzsgő sokaságról szebbnél szebb pillanat képeket sikerült készítnünk, s a bevonulás tündéri szépségéről, melyhez hasonlót csak az arabmesékben lehet olvasnunk, nem sikerült, hanem a fatum nemcsak sötét leplet vont az áldott napra, hanem felállított állványunkról gépestől, mindenes-től a mélységbe taszított, — alattunk az állás leszakadt — midőn gépünk lábával a mi lábunk is, kicsibe mult hogy össze nem tört. — A napfényt népünk arca vonta magához, mely dicső királyához üdvkívánatában ragyogott; szíve őszinte és tiszta érzelmeiből, ragaszkodó szeretetéből vágyó óhajtásából támadt az égi nap alá a fátyol, hogy föli napunk annál sugárzóbb legyen a mi boldogságunkra s as ő valódi dicsőségére. Hol van még fejedelem, kit népe úgy szeressen, mint téged szeret a magyar, ő király! Aldva vagy s áldott maradj szakadatlan ivadékaidban az idők végtelenségében.

Magyarország fényképekben. Atzél Béla bárónak, a fővárosi idegenforgalmat emelő bizottság elnökének, praktikus gondolata támadt, a melyet már régen meg kellett volna valósítani a kormánynak is, ha a hivatalos körökben eszébe jutott volna valakinek. Atzél báró közelebb a bizottság nevében kérést intézett Trefort közoktatásügyi miniszterhez, hogy Magyarország műemlékeinek rajzait, fényképeit vagy egyéb fajta másait az országos műemlék-bizottság által gyűjtse össze, hogy azok sokszorosíthatók legyenek az idegenek számára készülő útmutató könyvben, mely Atzél báró felügyelete alatt legközelebb fog megjelenni. A miniszter megkeresésére az országos műemlék-bizottság e kérésnek eleget tett s elnöke Havassy Sándor ny. államtitkár már betérjesztette a miniszterhez a bizottság birtokában levő képeket és leírásokat. — E tekintetben sokat kérelmeztünk és firkáltunk eredmény nélkül. De nem csuda, mert kitől ered? csak tőlünk, mi pedig semmik vagyunk. 1871- és 72-ben hazánk erdélyi részének $\frac{1}{3}$ -át vettük le s a képekhez kötött népmondákat is össze gyűjtöttük. A képeket, 144 drbot, a bécsi nemzetközi kiállításon állítottuk ki; s mert száraz eljárással valának készítve, nem vala versenyzőnk; de a valóban megérdemelt méltánylat még is elmaradt, habár képeink nem a német osztályban valának, hanem a magyarban. A népmondáinkat a Kisfaludi társaság akarta kiadni: hele egyeztünk. A Körös völgy és vidéke mondáit adtuk át mintául, melyet bírálatra P. Sz. K.-nak és B. A.-nak adták, kik úgy vélekedvén, hogy „egy nép oly költőiesen és nemesen nem érezhet;“ a vállalatnak buknia kellett. Ez minket nem kedvelenített el úgy, mint az 1885-ki bpesti kiállításra tett ajánlatunk elejtése. Ez az indítvány pedig abból állt, hogy egy ingyen jegyért készek valánk Bpesttől Predealig nemcsak az egész vonalt lefényképezni, hanem a vasúti vonalhoz közelebb eső nevezetesebb tárgyakat is, melyekből egy teljes példányt a kiállításnak s azután az illető miniszterium osztályának szántunk. Így szántottunk s vetettünk mindig, de aratni soha sem arathattunk. Áldás legyen a nemes báró törekvésein! S ha akarja a közreműködés terén csekély erőnket szívesen ajánljuk fel.

Egy magyar utazó kalandjai. Déchy Mór, az ismert utazó, kinek kaukázusi fényképeiről és kis szakmunkájáról lapunk ez évi IV. és VII. számaiban emlékeztünk meg, részletes leírást küldött a magyar földrajzi társaságnak, meghíusult szvanétiai újáról. Elmondja levelében, hogy Freshfield híres hegymászóval s az angol földrajzi társaság titkárával a Kaukázusba ment s a Bak-szan-völgyből, egy eddig tudományosan nem ismert, több mint 12,000 láb magas gleccser hágón át indult Szvanétiába. — A szvanétek, kiről Déchy mult évben, a magy. földrajzi társulatban külön előadást tartott, valóságos rabló hegyi nép, melyet az orosz kormány sem tudott megfékezni. Egy Adis nevű faluban, hol Déchy különben két évvel ezelőtt is járt, a lakosok vámot követeltek tőlük. E miatt összezsorrentek, de a lazongó lakosságot megijesztették a revolverek s az utasok békességben vonulhattak tovább Körülbelül másfél órányira a falútól, közel az Adisjegir végéhez, rejtett völgyzugban ütöttek tanyát. Mivel az eső esett, csak a féltettebb tárgyakat vitték a tábori sátrakba, a többi podgyász, vízálló ponyvával befödve a szabad ég alatt maradt. Ezt rabolták ki éjjel a szvanétek. Az összes ruhanemű, élelmiszer, hegymászó-vas, egyáltalán minden hasznos dolog elveszett, néhány műszert, egy fénykép-lemezt s a gyógy-szer-gyűjteményt is összetörték. Mivel e zord vidéken az utazóknak nem lehetett semmit beszerezniök, nem várhatták be, míg a rablás színhelyétől két napi távolságra levő orosz hatóság intézkedik, sietve hagyták el Szvanétiát. Déchy lemondott tervéről, hogy ez alkalommal az Ararát felé folytatva útját, a még földrajzilag nem eléggé ismert török Arméniát, különösen az Eufrat s Tigris

forrás vidékét kikutassa és Odesszába tért, hol különösen fényképi levételeinek rendezésével foglalkozik.

A „Magyar Háziasszony“ ismert jó irányú hetilap utóbbi száma a szokottnál megint nagyobb terjedelemben jelent meg; ezt a mint fokozatosan gyarapodik: mind gyakrabban teszi mostanában, mely gyümölcsöző erejére s az olvasó közönség helyes fölfogására mutatván, velünk mindenkinek öröme telhetik benne. Valamint abban is, hogy:

„Zolyomi Hiradó“ czim alatt új hetilap jelent meg zolyomi érdekeket felölelő társadalmi, szépirodalmi, tanügyi és közigazgatási viszonyokat helyi körülmények szerint való ismertetésére. Ime Zolyom lelkes városa és megyéje az idő haladásra intő hangzatos szavát jól megértette, midőn kebléből helyesen szerkesztett hetilapot bocsátván, pezsgő mozgalmairól ad határozott életjelt. Ezt kellenék minden valamire való városnak tenni hazánkban, midőn a közigazgatás nagy könnyebbség nyerése mellett a mezei stb. gazdaság, ipar, kereskedelem, tudomány és művészet gyorsabb fejlődésnek indulhatna, s a mi szintén lényeges: a középponti kormány tisztább tájékozást nyervén, helyesebben tehetné üdvös rendeleteit. Ámde részrehajlatlan igazságosnak kellenék minden városi lap szerkesztőjének lenni, s ezért ama város, mely ily irányú lapot adna ki vidéke teljes ismertetésére: a lapban megjelenő czikkek meghatározására feddhetetlen életű s értelmes polgáraiból néhány tagú bíráló bizottságot állítna. És hogy az ily valóban becses lap jövője ne az előfizetők lanyha pártfogásától függessen: a városnak és megyének kellenék minden költségét hordozni az említett bíráló bizottság igazságos ellenőrködésével. Az ily városi lapok azután nemcsak társadalmuk kebléi stb. viszonyait közölné hiven, hanem szépirodalmi, történeti stb. műveket is adna, melyek hogy könnyebben érzékelhetők lehessenek: a szöveg közt nyomtatható szép és maradandó becsű fényképekkel díszíthetők lehetnének. — Vajjon ily városi és megyei környéket, népeletet stb. nevezetes dolgokat ismertető lapok életbeléptetése álomképszerű kivihetetlen intézmény volna-e? Az előjárások helyes értelmű fölfogásától s határozott akaraterejétől függ életbeléptetése. Midőn a „Zolyomi Hiradó“ érdemes szerkesztője Haraszti József úr lapja irányát megírta, aligha a fentebbiekhez hasonló módon is nem gondolkozhatott. Vajha Zolyom városa lehetne az első, mely ily irányban tenne lépéseket a mutatott nemes czél felé. — A „Zolyomi Hiradó“-ra az előfizetés egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr., negyedévre 80 kr. Az előfizetés a szerkesztő lakására — Piacz-tér, Jakobovits-ház Zolyomban — küldendő. Végül örömmel jelentjük, hogy a „Zolyomi Hiradó“-val lapunk csere viszonyba lépett, melynek következtében is t. olvasóink figyelmébe ajánljuk.

A SZERKESZTŐ IZENETEI.

Thos. H. Mc Collin & C. Philadelphia. We received No. 9 of the „American Journal of Photography“ Collegial salutes!

K. M. W. Am. Kegyed hazánktól nagyon messze, földünk másik felén él szorgalmasan dolgozva, minden percét hasznosan eltölteni igyekeztek; s ily lázas tevékenysége között, hogy mégis szakít annyi időt, melyben lapunk támogatására megírhatta érdekes és tanulmányos czikkeit: nagyon szép ez édes jó colloga úr! Ezen felül közleményei mellé még különböző nemzetbeli egyénekről készült arcképeket, egész gyűjteményt is küld, melyek nemcsak tudományos szempontból véve nagyon értékesek is; s tette uram annál szebb és becsülendőbb, mivel itt hazánkban, tehát közel hozzánk, kegyedhez hasonló collegánk alig s alig van három-nég. Pedig mennyivel jobb volna, ha hazánk minden valamire való fényk. főnöke lapunk körébe csoportosulván nézeteiket, véleményeiket egyszer-mászor elmondának mindnyájunk élvezetére s tapasztalására? Hogy ezt csaknem hat év alatt, többszöri felszólításunkra sem tették: nem tudatlanságuk lehet oka, hanem hanyagságuk. E lesújtó vád előtt menteni magokat pedig

lehetetlen. Hogy némelyek nem tudnak magyarul? Ez csak szegényekre válik, de nem lehet mehetségokra, mert akár mely hazai vagy külföldi nyelven is írhatnak hozzánk. Hogy e lapot nem a központban Bpsten szerkesztik, tehát jó sem lehet? mint hajdan némelyek megjegyezték. Ez legkevésbé lehet ok; hanem sajtóságos nézeteikről ad bizonyos — szomorú — bizonyítványt, mely legkevésbé sem lehet higélő rájuk. Lapunkat külföld bírálta meg, mely bírálat éppen nem vált szegényüinkre. Hogy írka-firkálásra nincs idejük? Ez sem ok, mert a mint kegyed oly sok teendője között tud időt szakítani épületes közleményeire: ezt éppen úgy tehetnek minden magyar collegáink is, mert ha akarunk van, minden jóra és szépre juthat időnk, ha helyesen beosztani tudjuk. Így teszen kegyed is édes jó collega úr, Isten áldja, üdvözöljük!

N. B. E. Al-V. Mi is gondoltunk arra... De mostanában nem juthattunk annyi időhöz, hogy megkísérélhessük. A küldött 6 drb. kép színe — a pirosakat kivéve — tetszenek. Adjuk tehát a fényképészeti világnak tudtára, hogy lapunk folyó évi 8-ik számában tőlünk ajánlott színező és egyszerűsággal rögzítő oldatban nemcsak chlorezst-gei-em. papirosra, hanem albumin-ezüstös papirosra másolt pozitív-képet is egyaránt jó eredménnyel lehet színeezni s rögzíteni. Mi azonban a tímós és bázisos kihagyását azért nem tanácsolhatjuk, mert a tímós az albuminra csaknem oly — eszerbe — hatással lehet, mint a gelatine-ra, habár az albumin az ezüstfőn már coagulálódott — összeszent — is. A házisonak pedig az a fontos szerepe van, hogy az albumin-réteg főhőlyagzását megakadályozza. Minden bizonynyal nem érdektelen tapasztalatot tett nagysága, mely fényképészeti terünkön nyughataatlan buvárkodásairól ad szép bizonyítványt Üdvözöljük.

M. Gr. F. L. M. Hogy vidékünkre tervbe vett fényképészeti kirándulását, körülményei miatt jövő évre vala kénytelen halasztani, nem káros sőt minket illetve annyiban hasznos, hogy az erre s más célra rendelt 4 új gép egyike sem felelt meg várakozásunknak. Rendkívül sokféle gép került mostanában vásárra, s a mi legkülönösebb az, hogy ezek között egyik sem felel meg a valódi czélnak teljesen. Nektünk oly gépre volna szükségünk, melyvel felváltva üveg és papiros negatív-képeket lehessen készíteni, s az elsőböz megbízható jó pillanatáró legyen alkalmazva. Ily rendtelenség van a detectiv kamarákkal is; legalkalmasabb a Stirn-féle, de ez sem mindenik egyenlő jó, s ha jó volna is, inkább csak játékszer. A Steinheil-féle nagyon elmes szerkezeti egymásután 12 lapot lehet benne exponálni, de a lapok változtatását nem találjuk elég kényelmesnek, azután mert hunyunk alatt kell hordanunk; tehát nem detectiv. Rendkívül kíváncsiak vagyunk új lapunkkal teendő kísérletei eredményére. Olvasta méltóság a. Konkoly T. Miklós „Practische Anleitung zur Himmelsphotographie“ stb. című közelebből kiadott munkáját? Hát az Isten szerelméért! ugyan hogy nem jelenhetett meg ez a nagyon érdekes és becses munka magyar nyelven? Ennek aligha nem akadtnak okára e könyv egyik — csillag alatti — jegyzékében, melyben Gotbard Jenőről lévén szó, ezeket mondja a szerző: „Besitzer der Privatsternwarte in Héreny in Ungarn, der mit seinen Astrophotographien die Anerkennung von Fachleuten in ganz Europa genießt, welche ihm sehr in seinem Vaterlande nicht zu theil wird, da unsere Gelehrten Alles, was ausser ihrem Rahmen auftritt, nicht nur nicht unterstützen aber par-force nieder drücken wollen. Sic!!!“ Ha már így állunk hazánkban, lapunk mostoha pártolása éppen nem csudálkozhatunk. Amde a hogy K. T. M. panaszkodik a tudósokra. mi is csaknem azt mondhatjuk ő kegyelméről. Midőn egyik leve-lünkben lapunk támogatására kértük könyörögve: levelünket még csak válaszra sem méltatta. Ó szellemi valódi méltóság! mely a nagy tudóban nem nézi le a nálánál vélt kisebbet, jöj-jön el már valahára a te országod Üdvözöljük a kegyed lelket méltóságos gróf úr!

Cs. G. M.-V. Csak minán levelünket elküldtük, jutott eszünkbe, hogy átrándulni akar hozzánk; tehát az ígért száraz lapokat személyesen is átvethetvén, nem szükségeses elküldnünk. Üdv.

Dr. S. A. L. Nő hiszen a sok nyughataatlanságok után ugyan szépen zökkentünk vissza rendes kerékvágásába életünknek. A helybeli „Ellenzék“ című pol. napilapban — Egy polgár úgy össe-vissza vagdalt, hogy alig tudjuk magunkat iminnen-amonnan össe szede getni. Ez a polgár egyenesen minket hibáztat abban, hogy ő felsége diszes bevonulása nincs lefényképezve. Nem tebetünk róla, de ki kell mondanunk, hogy vagdalkozott Polgárnak a pillanatot fényképezésről éppen semmi fogalma sincs, különben hallgatott és velünk együtt buslakodhatott volna a felett, melyen már akkor s most is úgy sem lehet segítni senkinek. — Egy felénk rendes lépésben közeledő alak levételére — 30—40 meter távolságról — kevesebb mint $\frac{1}{20}$ másodpercnyi idő szükséges, hogy az alak minden körvonala tisztán kivethető lehessen. A sebesen ügöző lö levételére már $\frac{1}{30}$ mpercz, s ha az alakok előtünk részutanon haladnak: nem több, mint $\frac{1}{100}$ mpercznyi idő kívántatik a levételre akkor, midőn a nap függőlegesen van és tisztán sugároz a tárgyakra; ez határozott szabály. Már pedig a szept. 22-ki bevonulás délután csaknem fél 6 óraker történt borus időben, mik r a világosság a szükségesnél 40°-nál is gyengébb vala; s így a természettudomány jelenlegi állásánál fogva e világon senki — nem pedig a mint a Polgár mondja, valamely Bécsből hozott fényképész — sem fényképezhetette volna le. — Nektünk nem a Polgártól való elpuftatásunk esik rosszul — legyen ez, ha úgy tetszett önömre és dicsőségére — hanem inkább az ő óriasi nagy botlása. Bezzeg most az ünnepegy után eszökbe jut, hogy be jó volna, ha a felséges mozzanatról bárcsak egy valamire

való hű kép lehetne. emlékül a városnak és egyes testületnek, ó miért nem adnák, ha volna stb. Ámde nekünk eszünkben vala, s egyik fő urat megkértük, hogy ő felsége szemléi idejéről sziveskedjék előre tudóstni minket, megigérte, vártuk, de elfelejtette; el a második, elfelejtette a harmadik úr is rendre... Még csak egy haszontalan jelvényt sem küldöttek, melynek hiánya miatt a sorompon át nem bocsátván, még valamire való kísérletet sem tehattünk a banderium tervbe vett levételére. Nem utóljára kellett volna a rendező uraknak kapkodni, s az esemény végén bűnhakkul a fényképészeket dorongolni, hanem a dolog elein felszólítani őket s a rendező bizottságba osztani, hogy tapasztalatjuk szerint rendelkezhessenek, s ha a bevonulásról nem is, — mely lehetetlen vala — de legalább a szemlék néhányjáról készíthessenek képeket, mert ezek némelyike már nem vala lehetetlen. Röviden ezek után tehát jövőre okuljon azaz „Egy Polgár” nem pedig mi, kiket éppen semmiben sem vettek. Látod kedves doctorunk ilyeneket is kell megérnünk öreg napjainkban. Légy boldog! s boldogságodban elmélkedj a valódi boldogságról...

INGYEN-ROVAT.

Egy megbízható és szolid életű segéd, ki önállóan is tud dolgozni, állandó alkalmazást nyerhet Kaulál János fényképésznél Kísújszálláson. A mintaképekkel ellátott ajánlatok hozzá intézendők. — **Csejdy** Lajos fényképész urat kérem tudassa velem lakását, hogy levelemmel fölkereshessem. Ferentzy Lukács.

H I R D E T É S E K.

Egy kiválóan kedvező helyen levő s nagy kényelemmel berendezett
fényképészeti üzlet

feltűnő jutányos áron eladó Pécsen.

Melyhez egy 10 m. h. levélteli hely, egy elfogadó terem, egy iroda, különböző munkához két szoba fedett kopirozó helylyel, két lakszoba és konyha tartozik. Levélben értekezhetni **Pendi Lajos** fényk. Pécsen.

2-3

TÜRKE LIPÓT

fényképészeti cikkek gyári raktáraiban

Bécsben (I. Elisabethstrasse 3.) és Budapesten (Károly-utca,
Károly-laktanya 4. sz. bolt).

KAPHATÓ

MINDENNEMŰ FÉNYKÉPÉSZETI ESZKÖZ,

ú. m.: Objectívek, camerák, díszítésre szolgáló tárgyak, hátterek csinosan faragott butorok, emulsiós lemezek eredeti gyári áron, nagyon jó minőségű albumin- és carton-papírok, díszesen kiállított cartonok és hevíthető simító gépek.

Tiszta és biztos hatású vegyszerek.

Goldmann Antal bécsi fényk. műasztalos kítűnő hírben álló kamaráinak és egyéb gyártmányainak magyarországi főraktára.

Bécsi passepartouk

saját budapesti gyárában minden nagyságban 24 óra alatt elkészítetnek.

M O L L A .

Cs. kir. udvari-szállító Bécsben (I. Tuchlauben 9.)

Ajánlom a fényképész uraknak gazdag raktárat, melyben található mindenféle chemiai szar, jodcollodium, fehérsnyepapír és carton, camerák, stativok, utazóknak labororium, fa-, üveg- és porcellán-eszközök és minden egyéb fényképészeti kellék. Fényképészeti portrait-objectivok és euryskopok Voigtländer és fiaitól Braunschweigből.

**Legújabb bécsi emulsiós lapok „Victoria nevezetű emulsiós száraz lapok“
Popper és Flecktl Bécsben.**

Az első minőségű belga solindregre öntött Victoria-lemezek rendkívül érzékenyek; rajtuk a másolat tisztasága és feltűnő szépsége szembeötöl: az a különös jó sajátáguk is van, hogy tetszés szerinti előidézéssel, gyöngítő- és erősítővel előnyösen kezelhetők.

10 db. lap ára — különböző nagyság szerint — a következő:

8×12	12×15	12×16	13×13	18×13	21×16	21×18	24×21	26×21	27×24	30×26	31×31
1.15	1.60	1.65	2.—	2.25	3.40	4.10	5.70	5.70	7.40	8.50.	

Ezek a nagyságok mindig készletben vannak. Az itt nem említett nagyságok pedig megrendelésre rövid idő alatt elkészíttetnek.

Vannak készletben száraz lemezek: Worth E. és Társától Meina Frankfurtból Isochromatikus száraz lapok Obernetter J. B.-tól Münchenből. Dr. Heidtől és Haacktól és más ismert gyárból. Kapható továbbá mindenféle anyag, szer és eszköz a száraz lapok kezeléséhez, ú. m. gelatine, lámpa, szűrőkészülék, laptartó, vörös vászon stb

Az új (27.) kiadási illusztrált árjegyzék a nálam található fényképészeti tárgyakról kívánatra ingyen és bérmentve küldetik meg.

10—12

Dr. HEID, Bécs. (III. Hauptstrasse 33.)

Dr. Heid készít Heid-féle bécsi moment-collodiumot, nyers collodiumot és lőgyapotot. Továbbá készít nagyításokat mesterséges és napfény mellett papírra vagy directe festővászonra; készít olcsó áron hibátlan képeket 48 óra alatt.

Dr. Heid-féle bromezüst-gelatine-emulsiós száraz lapok a következő nagyságban folyton készletben vannak:

	ctm.	10 drb.	ára	frt kr.		ctm.	10 drb.	ára	frt kr.
9/12	"	"	"	1.20	21/16	"	"	6.—	
12/15	"	"	"	1.80	23/28	"	"	7.50	
12/16	"	"	"	1.80	24/30	"	"	8.—	
12/16 ^{1/2}	"	"	"	1.80	26/31 ^{1/2}	"	"	9.50	
13/17	"	"	"	2.40	28/33 ^{1/2}	"	5 drb.	5.25	
13/18	"	"	"	2.40	31 ^{1/2} /36 ^{1/2}	"	"	6.40	
16/21	"	"	"	3.60	36/42	"	"	9.—	
18/24	"	"	"	4.80	40/50	"	"	12.—	

Használt üveglapokat a legérzékenyebb bromezüst-gel-emulsióval újból való beöntésre is, a legmérsékeltebb árért elfogad.

10—12

Dr. HEID, Bécs. (III. Hauptstrasse 33.)

FORMSTECHEER GYULA

fényképészeti papiros nagy gyára

Bécs, I. Salvatorgasse 12.

Ajánlja mindenféle fényk. tojásfehéres papirosait, melyek nemcsak kitűnő jők, tiszták s biztosak, hanem olcsóságukkal minden más gyártmányt is felülmúlnak. Kísérletre papirost és árjegyzéket ingyen ad.

Ajánlja a jó hírből eléggé ismert „Schleussner“-féle kitűnő jó és biztos száraz-lapokat, melyeknek Osztrák-Magyarországban egyedüli elárúsítója.

10—12

HAACK C.

BÉCS

III. Hauptstrasse Nr. 95.

Legújabb tapasztalatok szerint készült és javított

GELATINE-EMULSIÓS LAPOK.

ÁRAI:

9 : 12 cm. 10 db. 1 frt. 20 kr.	16 : 21 cm. 10 db. 3 frt. 30 kr.
12 : 16 " " 1 " 65 "	18 : 24 " " 4 " 16 "
13 : 18 " " 2 " 08 "	21 : 26 " " 5 " 80 "

Orthochromatikus-lapok

a sárga szín iránt mutatott nagy érzékenységek miatt 20%-al drágábbak.

Fontosabb árjegyzék ingyen és bérmentve.

10—12